

Єлізавета Іщук,

*учениця 10 класу Відокремленого підрозділу «Наукового ліцею»
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Ольга Гордійчук,

*докторка політичних наук, кандидатка філософських наук, доцентка
кафедри журналістики та філософських студій
Державний університет «Житомирська політехніка»*

КОНСТРУЮВАННЯ ОБРАЗУ ЛІДЕРА ТА ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ: МІЖ ОЧІКУВАННЯМИ СУСПІЛЬСТВА Й РЕАЛЬНІСТЮ

У сучасному світі образ політичного лідера формується на перетині суспільних очікувань, історичних умов та реальних можливостей влади. Лідерство вже не обмежується формальними повноваженнями, а передбачає здатність впливати на суспільство, формувати довіру, нести відповідальність за прийняті рішення.

Образ лідера у різні часи має свої особливості. Наприклад, Платон вважав, що правити повинні мудрі та справедливі люди: «...держави доти не позбудуться всілякого лиха, поки в них не прийдуть до влади філософи...» [10, с. 81], бо лише вони здатні діяти в інтересах суспільства. Аристотель наголошував, що влада є справедливою лише тоді, коли вона служить спільному благу, а не особистим інтересам: «Державний лад – це встановлена система інституцій; при ньому всі чинники розподіляються на основі їхніх властивостей або з огляду на ту чи іншу загальну засаду (мова про засаду, що урівнює або злидарів, або заможних, або спільну для тих і тих)» [4, с. 102]. Прагматичний підхід до розуміння влади запропонував Нікколо Мак'явеллі. У центрі його поглядів реальні механізми утримання й зміцнення влади, де правитель повинен діяти гнучко, орієнтуючись на обставини, бути готовим до рішучих, інколи жорстких кроків заради стабільності

держави. Мак'явеллі підкреслював важливість авторитету правителя, здатності контролювати підданих, уникати хаосу; наголошував, що ефективний лідер має поєднувати силу і хитрість, уміти передбачати загрози та діяти на випередження. Тож його концепція лідерства суттєво відрізняється від ідеалістичних уявлень античних філософів: вона базується на реалістичному аналізі людської природи та політичної боротьби, де головною метою є не моральна досконалість правителя, а ефективне управління для збереження й зміцнення держави [9].

У різні історичні періоди та в різних державах лідери істотно відрізняються підходами до взаємодії із суспільством, формування власного образу. Ці відмінності зумовлені особистими рисами керівників, політичним режимом, культурою, рівнем розвитку медіа, а також низкою завдань та викликів, які потрібно долати. Одні лідери орієнтуються на відкритість і діалог, інші на контроль інформації, дистанціювання. У сучасному світі ефективність лідерства дедалі більше залежить від здатності будувати довіру й комунікувати прозоро [5; 6; 7].

Прикладом лідерства, орієнтованого на відкритість та чесну комунікацію із суспільством, є діяльність Вінстона Черчилля. Він не прагнув бути зручним для суспільства, діяв рішуче й відверто навіть у періоди критики. Відомі слова Черчилля: «Я не можу запропонувати нічого, окрім крові, тяжкої праці і поту» [2], виголошені у промові на посаді прем'єр-міністра у травні 1940 року в умовах загрози нацистського вторгнення під час Другої світової війни, демонструють руйнування суспільних ілюзій. Зазвичай від лідера очікують обіцянок легкого шляху й швидких перемог, однак саме ця чесність стала основою довіри. Не давати солодких обіцянок і говорити правду виявилось сильнішим за популізм [8], оскільки така відверта комунікація не лише сформувала реалістичне сприйняття ситуації, а й

мобілізувала суспільство до спільної відповідальності та тривалого спротиву.

Формування образу лідера через емоції та звернення до потреб суспільства демонструє Наполеон Бонапарт – один з найвидатніших військових геніїв [3], що цілеспрямовано створював образ «захисника нації» та «людини з народу», «необхідного лідера», щоб мобілізувати громадян. Він апелював до гордості, страху й надії. Це приклад того, як очікування суспільства можуть ставати інструментом політичної маніпуляції, що зрештою створює розрив між образом і реальністю.

Ці приклади ілюструють різні моделі лідерства: від чесного інформування суспільства до цілеспрямованого конструювання образу, що часто перетворюється на інструменти впливу й маніпуляцій.

У сучасному світі ці підходи зберігаються, але реалізуються значно швидше завдяки соціальним мережам та медіа. Так, наприклад, Борис Джонсон будував образ «своєї людини» – харизматичного, дотепного й нестандартного політика. Його приїзд до Києва 9 квітня 2022 року став яскравим символічним жестом, що підкріпив цей образ [1]. Втім, такий стиль згодом негативно позначився на його політичній кар'єрі. Натомість румунська політикиня Елена Ласконі обрала інший підхід, що полягає у прозорому лідерстві без гучних гасел, орієнтованому на реальні результати. Порівняння цих підходів показує, що суспільство часто тяжіє до яскравості й харизми та довіряє компетентності, професійності та правдивості.

Отже, конструювання образу лідера – це завжди баланс між очікуваннями суспільства і реальністю, який значною мірою реалізується через політичну комунікацію. Відповідальний лідер прагне говорити правду, навіть якщо вона незручна, будує довіру через послідовні дії, відкритий діалог, прозорість рішень, регулярний зворотний зв'язок із громадянами. Важливою є не лише змістовність

повідомлень, а й форма їх подачі: чіткість, доступність, відповідність реальним діям.

Популісти заповнюють інформаційний простір гучними, емоційними заявами, маніпулюють символами та спрощеними меседжами, створюючи розрив між ілюзією та дійсністю. У такому випадку комунікація перетворюється не на інструмент взаєморозуміння, а на засіб впливу й формування вигідного образу.

Здатність розрізняти ці підходи є важливою умовою розвитку зрілого суспільства, а підвищення політичної грамотності, що є ефективним запобіжником проти популізму та запорукою відповідального державного управління, де комунікація виступає основою довіри між владою та громадянами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. British PM Boris Johnson makes surprise visit to Zelenskyy. Al Jazeera. 9 April 2022. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/9/british-pm-boris-johnson-makes-surprise-visit-to-zelenskyy>
2. Churchill W. Blood, Toil, Tears and Sweat. Speech in the House of Commons, 13 May 1940. American Rhetoric. URL: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/WinstonChurchill-Blood>
3. Commentary Explorer Results. Commentary for Volume 2, Chapter 7 : Politics and the Duke. Life of Wellington. URL: <https://lifeofwellington.co.uk/commentary/chapter-7-politics-and-the-duke>
4. Арістотель. Політика / пер. з давньогрец. О. Кислюк. К.: Основи, 2005. 239 с.
5. Гордійчук О., Воркевич Ю. Комунікація як прояв людської природи: вербальні та невербальні виміри. Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Житомир, 22 травня 2025 р. / Ред. кол.: В. Слюсар, Л. Червона, Н. Лакуша [та ін.]. Житомир:

Житомирська політехніка, С. 3-6. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/povnyj-tekst-1.pdf>

6. Гордійчук О. Вплив ментальності та політичних традицій українців на зміст та ефективність політичної комунікації. *Політичне життя*. 2025. Квіт 2025. С. 94-103. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.1.6>

7. Гордійчук О., Шульська В. Політична комунікація в історичному розвитку та сучасному контексті. Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи: матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Житомир, 22 травня 2025 р. / Ред. кол.: В. Слюсар, Л. Червона, Н. Лакуша [та ін.]. Житомир: Житомирська політехніка, С. 16–19. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/povnyj-tekst-1.pdf>

8. Іщук Є., Гордійчук О. Криза як фактор зростання популізму та харизматичного лідерства в міжнародних відносинах. Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 грудня 2025 року. Житомир: Житомирська політехніка, С. 511–513. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/01/povnyj-tekst.pdf>

9. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки; Державець / пер. з італ. А. Перепаді. Харків: Будинок друку, 2013. 472 с.

10. Платон. Держава / пер. з давньогрец. Д. Коваль. Київ: Основи, 2000. 355 с.

11. Слюсар В., Яблонська Н., Мосієнко О. Формування лідерських soft skills в закладах вищої освіти (на прикладі підготовки вчителів «Захисту України»). *International Scientific Journal of Universities and Leadership*. 2024. №17. С. 66-76.